

SPREEKWOORDEN. DOOR J. DONCKER.

VAN DE REDACTIE.

STEFANOTES. *Eenerlei Kruisgang* (roman). Utrecht, bij H. Honig, zonder jaartal. Een spiritistische roman zou men dit boek kunnen noemen. Maar als zoodanig is de roman nogal kinderachtig. Slechte mannen, die hun vrouwen bedriegen, gelooven niet aan spiritisme; brave mannen, die door hunne vrouwen worden beheerscht, gelooven er wel aan en worden door edelaardige dames getroost. Arme inlandsche schepseltjes, die leven met een getrouwden man, gaan dood en waren dan rond in duisternis, omdat haar toewan besaar den kindermondjes geen bidden heeft geleerd. Niemand komen we tegen in den roman, die geloof in de onsterfelijkheid der ziel, zonder spiritist te wezen. Spiritist en braaf — of materialist en slecht is het wachtwoord bij Stefanotes. Erg kinderachtig vinden we dat! Erg jammer voor de geloovigen dat met zoo weinig takt het belangwekkende onderwerp is behandeld. De spiritist kan niets gelukkig beloven.

De onsterfelijkheid, die hij predikt, kan zowel iets verschrikkelijks wezen als iets heerlijks. Er ligt geen troost in het spiritisme op zichzelf, alleen kan er troost liggen in hetgeen men nog nader omtrent de, het het lichaam overlevende ziel geloof. Op spiritistische overtuigingen als zoodanig kan men zich dus waarlijk niet verhoovaardigen. Die overtuigingen belachelijk te maken getuigt van waanwijsheid. Maar het spiritisme voor te stellen als *op zich zelf* troostrijk geloof is niet minder onverstandig.

Wie nu een spiritistischen roman wil geven dient vooraf met zichzelf uit te maken of hij tendentius wil zijn of niet. Wil hij een strekkingsboek geven, dan moet hij ons het spiritisme voorstellen als bron van troost; dan is het zijn taak het spiritisme zóó te omschrijven dat de volgzame lezer het gaat verkiezen boven godsdienst, waarvan óók onsterfelijkheid der ziel grondslag is. Want de spiritisten hebben niet het alleen bezit van 't onsterfelijkheidsgeloof, noch (strikt genomen) van 't geloof aan materialisaties